

Toetsing Wet natuurbescherming

Polendwarsweg, Hardenberg

Eelerwoude
kleurt het landelijk gebied

The logo for Eelerwoude features a stylized green and blue shape above the text. The text 'Eelerwoude' is in a bold, green, sans-serif font, and the tagline 'kleurt het landelijk gebied' is in a smaller, black, sans-serif font below it.

Toetsing Wet natuurbescherming

Polendwarsweg, Hardenberg

Opdrachtgever

Solarfields Nederland
T.a.v. de heer S. Leone
Leonard Springerlaan 19
9727 KB Groningen

Opdrachtnemer

Eelerwoude
Mossendamsdwarsweg 3
7470 AB Goor
0547-727019
goor@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: P8813.3
Datum: 13-7-2018
Projectleider: N.M. Busschers
Opgesteld: M. Hoofd
Gecontroleerd: M.E. Leenen

Onderzoek van Eelerwoude voldoet aan de eisen die het bevoegd gezag stelt. Eelerwoude is lid van het Netwerk Groene Bureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. Het Netwerk heeft een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbende een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de geldende wet- en regelgeving ten aanzien van flora en fauna. Desondanks zal nooit een 100% volledig beeld van de aanwezige flora en fauna gegeven kunnen worden. Natuur is dynamisch, situaties kunnen veranderen.

INHOUD

1	INLEIDING	4
1.1	Aanleiding	4
2	HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING	5
2.1	Huidige situatie	5
2.2	Voorgenomen ontwikkeling.....	5
3	NATUURWETGEVING EN -BELEID	10
3.1	Inleiding.....	10
3.2	Bescherming van soorten	10
3.3	Bescherming van gebieden	10
3.4	Bescherming van houtopstanden	11
3.5	Natuurnetwerk Nederland.....	13
4	METHODE	15
4.1	Bureauonderzoek.....	15
4.2	Terreinbezoek	15
5	BESCHERMDE SOORTEN	17
5.1	Planten en mossen	17
5.2	Zoogdieren.....	17
5.2.1	Vleermuizen	17
5.2.2	Overige zoogdieren.....	20
5.3	Vogels	23
5.4	Reptielen.....	24
5.5	Amfibieën	24
5.6	Vissen	25
5.7	Ongewervelden.....	26
6	CONCLUSIE	27
6.1	Conclusie bescherming soorten	27
6.2	Conclusie bescherming gebieden.....	28
6.3	Conclusie bescherming houtopstanden	28
6.4	Conclusie Natuurnetwerk Nederland	28
6.5	Uitvoerbaarheid van de plannen.....	28
6.6	Geldigheid onderzoek	29
	LITERATUURLIJST	30
	BIJLAGE 1 WETTELIJK KADER NATUURWETGEVING	31

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding

De opdrachtgever is voornemens om agrarische gronden gelegen ten zuidwesten van de Polendarsweg om te vormen tot zonnepark.

In verband met deze voorgenomen ontwikkeling is een toetsing van de plannen aan de natuurwetgeving en het natuurbeleid noodzakelijk. Met deze toetsing moet duidelijk worden hoe de ontwikkeling gerealiseerd kan worden binnen de kaders van de natuurbescherming.

Eerste stap in deze toetsing is het uitvoeren van een verkennend onderzoek. Op basis van een bureauonderzoek en een veldbezoek wordt aan de hand van aanwezige terreintypen en toevallige waarnemingen van soorten zo goed mogelijk ingeschat welke beschermde gebieden en plant- en diersoorten aanwezig (kunnen) zijn. Op basis daarvan worden uitspraken gedaan over de (mogelijke) effecten van de voorgenomen ontwikkeling en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen. Voorliggende rapportage gaat hier verder op in.

2

HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING

2.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt ten westen van de dorpskern van Hardenberg in kleinschalig agrarisch gebied waarin agrarische percelen worden afgewisseld met erven, lanen en kleine bospercelen. Er liggen geen Natura 2000-gebieden in de nabije omgeving. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is Vecht- en Beneden- Reggegebied en deze ligt op 6,5 kilometer afstand.

Het plangebied ligt zuidwesten van de Polendwarsweg. Ten zuidoosten van het plangebied liggen de erven langs de Polenweg. Ten zuidwesten ligt een strook bos met voornamelijk berk en eik en een kwekerij met heesters. Ten noordwesten ligt de Kroondijk waarlangs een rij berken staan.

Het plangebied bestaat uit diverse agrarische percelen, waar maïs en aardappelen op worden verbouwd. Een klein deel wordt gebruikt als paardenweide. Deze weide is geheel omsloten door een houtwal bestaande uit eik, berk, vlier, grove den en lijsterbes. In het noorden van het perceel is een wateropslagtank gelegen. Langs de percelen liggen diverse greppels die momenteel droog liggen. Het plangebied wordt van noordoost naar zuidwest doorsneden door een wetering. Ook deze ligt momenteel droog. Rond het plangebied staan geen lantaarnpalen. De verlichting is alleen afkomstig van de erven en het verkeer.

2.2 Voorgenomen ontwikkeling

De opdrachtgevers is voornemens om agrarische gronden gelegen ten zuidwesten van de Polendwarsweg om te vormen tot zonnepark. De gronden liggen naast een toekomstig bedrijvenpark Heemsepoort. Behalve het schetsontwerp het bedrijvenpark waar het zonnepark tegenaan komt te liggen (figuur 2), is er nog geen informatie beschikbaar over de inrichting (opstelling van de panelen, aantal panelen, landschappelijke inrichting, verlichting e.d.). Uit het schetsontwerp blijkt dat wel het zonnepark zal worden omringd door beplanting en dat de wateropslagtank wordt verwijderd.

De ecologische effecten van de voorgenomen ontwikkeling hangen bijzonder sterk af van welke opstelling van de zonnepanelen er gekozen wordt en welk beheer er op de ondergrond komt en hoe de begrenzing wordt ingericht. In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat een zuid-opstelling ecologisch gezien gunstiger is dan een oostwest-opstelling. Bij een oost-west-opstelling is de hoeveelheid zon die de bodem bereikt dermate beperkt dat plantengroei haast onmogelijk is. Door de afwezigheid van plantengroei (dus geen

voedsel en geen schuilmogelijkheden) is het aantal insecten beperkt. Door het beperkte aanbod van insecten en planten, en het ontbreken van schuilmogelijkheden is het habitat onder de panelen daardoor ook slecht geschikt voor kleine zoogdieren, amfibieën en vogels. Bij een zuidopstelling kan wel voldoende zonlicht de bodem bereiken, waardoor wel voldoende kansen zijn voor planten en dieren.

Naast de hoeveelheid zonlicht die de bodem bereikt is ook het beheer belangrijk. Wordt de vegetatie onder de panelen constant kort gehouden dan is dit ecologisch gezien ongunstig. Maar wordt extensief beheer toegepast dan kan juist een schrale, kruidenrijke vegetatie ontstaan die ecologisch gezien zeer waardevol is.

Ook de inrichting van de begrenzing van het zonnepark heeft invloed op de ecologie. Wordt gekozen voor hekken tot de bodem dan is dit een onneembare hindernis voor kleine zoogdieren. Worden de hekken echter 10-20 cm boven het maaiveld geplaatst dan kan er vrije uitwisseling plaatsvinden. Het kan ook zelfs zo zijn dat hekken niet nodig zijn en ook de grotere zoogdieren geen belemmering ondervinden.

Kort gezegd zijn er twee uitersten; oost-west-opstelling zonder oog voor ecologie, en zuid-opstelling met oog voor ecologie. Hier binnen zijn variaties mogelijk. De ecologische waarde van het zonnepark zal afhangen van welke keuzes er in ontwerp en beheer worden gemaakt.

Plangebied

Zonnepark Hardenberg

Figuur 1. Ligging plangebied.

Figuur 2. Schetsontwerp Bedrijvenpark Heemserpoort 31 januari 2018.

Figuur 3. Impressie plangebied, situatie op 11 juli 2018.

3

NATUURWETGEVING EN -BELEID

3.1 Inleiding

De Wet natuurbescherming bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van gebieden en de bescherming van houtopstanden. De kern van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland, dat een samenhangend netwerk vormt van natuurgebieden. De provincies zijn het bevoegd gezag en alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid is het Rijk het bevoegd gezag. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de relevante wetgeving en het natuurbeleid voor het plangebied.

3.2 Bescherming van soorten

Het uitgangspunt bij het onderdeel soortenbescherming is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. De wet kent een drietal beschermingsregimes; beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn, beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn en beschermingsregime andere soorten. Daarnaast zijn landelijk van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd. Elk beschermingsregime heeft zijn eigen verbodsbepalingen.

Voor ieder ruimtelijk plan is het verplicht om te toetsen of deze leiden tot overtreding van de betreffende verbodsbepalingen. Wanneer er sprake is van een overtreding dient er onderzocht te worden of er een vrijstelling geldt. Indien dit niet mogelijk blijkt, is het nodig om na te gaan of een ontheffing kan worden verkregen. Bijlage 1 gaat verder in op het wettelijk kader bij toetsing aan de Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming.

Gevolgen plangebied

De bescherming van soorten is overal en altijd van toepassing bij ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten en welke effecten de voorgenomen ontwikkeling heeft op deze soorten.

3.3 Bescherming van gebieden

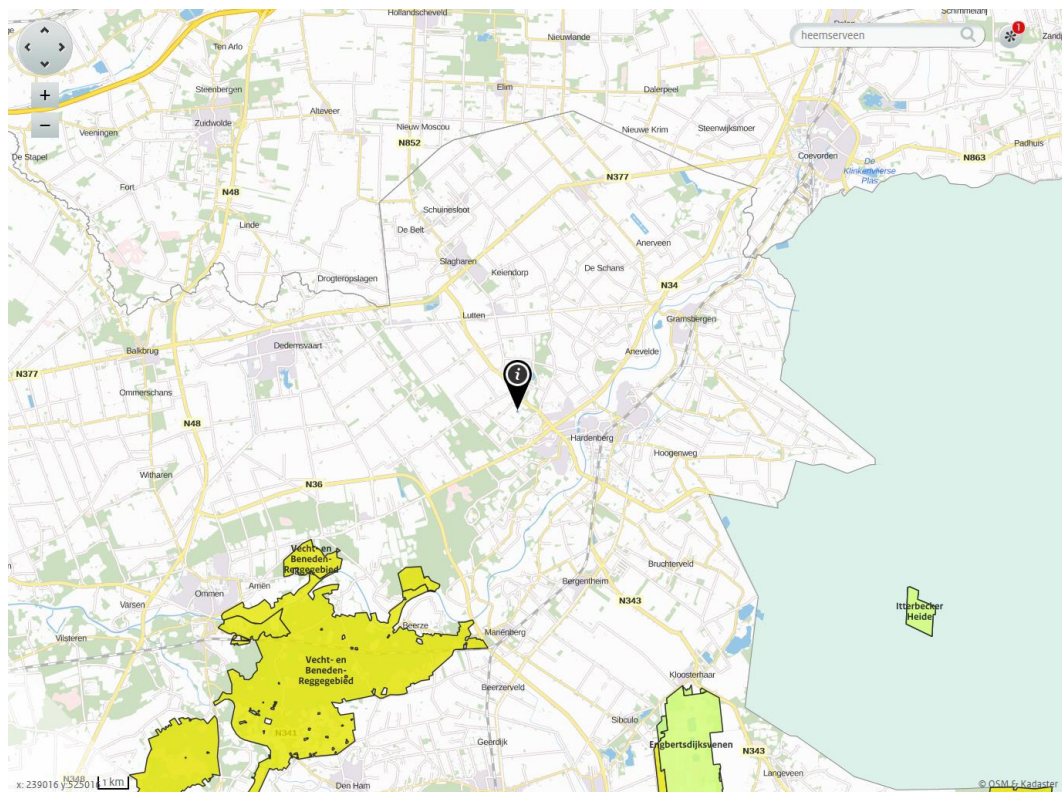
Met het onderdeel gebiedenbescherming worden binnen de Wet natuurbescherming de Natura 2000-gebieden beschermd. Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Voor alle gebieden gelden

instandhoudingsdoelstellingen. De kern van de bescherming is dat deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen worden gebracht.

Activiteiten mogen geen negatieve effecten hebben op de waarden waarvoor het gebied is aangewezen. Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden.

Gevolgen plangebied

In de directe omgeving van het plangebied liggen diverse Natura 2000-gebieden. Op ongeveer 6,5 km afstand ligt het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied. De aard van de voorgenomen werkzaamheden en ontwikkeling maakt dat de effecten uitsluitend tot het plangebied of in de zeer directe zone eromheen beperkt blijven. Gezien de afstand tot de Natura 2000-gebieden, de invulling van de tussenliggende gebieden en de voorgenomen werkzaamheden is er derhalve geen reden om aan te nemen dat er kans is op een belemmering van de kernopgaven van het Natura 2000-gebied, zij het door een rechtstreekse invloed, cumulatieve invloed of externe werking. Een toetsing op grond van de Wet natuurbescherming wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

Figuur 4. Ligging plangebied (i) ten opzichte van Natura 2000-gebieden (Bron: AERIUS calculator).

3.4 Bescherming van houtopstanden

Het omhakken of rooien van bossen is niet zomaar toegestaan in de Wet natuurbescherming. Dit geldt ook bij het rooien of het verrichten van handelingen die de

dood of ernstige beschadiging van bomen tot gevolg hebben. Hieronder valt ook beschadiging door vee. Onder bos wordt verstaan:

- alleen bossen die buiten de 'bebouwde kom Boswet' liggen;
- alle beplantingen van bomen die groter zijn dan 10 are (1.000 m²);
- bomen in een rijbeplanting, als de rij uit meer dan 20 bomen bestaat.

De gemeente stelt de grenzen van de 'bebouwde kom Boswet' bij besluit vast. Deze grenzen kunnen afwijken van de 'bebouwde kom Verkeerswet'. Het besluit wordt door de provincie goedgekeurd. De grenzen zijn bij de gemeente na te vragen.

De bescherming van houtopstanden kent twee belangrijke instrumenten: meldingsplicht en herplantplicht. Een kapmelding is verplicht bij de kap van bomen buiten de bebouwde kom indien kap plaatsvindt in een houtopstand. Veelal geldt een 1 op 1 herplantplicht. Provincies bepalen welke gegevens bij een melding moeten worden aangeleverd. Voor het vellen van een houtopstand in verband met realisatie van een Natura 2000-doel is er geen herplantplicht.

De voorgenomen kap van een houtopstand hoeft niet gemeld te worden als het gaat om: houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom:

- houtopstanden op erven of in tuinen;
- fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
- kweekgoed;
- uit populieren of wilgen bestaande:
 - wegbeplantingen;
 - beplantingen langs waterwegen, en
 - eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- het dunnen van een houtopstand;
- uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
 - ten minste eens per tien jaar worden geoogst;
 - bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en
 - zijn aangelegd na 1 januari 2013.
- het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel;
- het vellen van houtopstanden voor de aanleg en het onderhoud van brandgangen op natuurterreinen;
- het vellen van houtopstanden en herbepplanten op een wijze die is beschreven in een goedgekeurde gedragscode.

De provincie kan een kapverbod opleggen. Mag er wel worden gekapt, dan moeten er meestal ook nieuwe bomen worden aangeplant. De provincie kan een ontheffing of vrijstelling verlenen. Dit hangt ervan af of er hiervoor een provinciale verordening is

opgesteld. Mogelijk is ook een omgevingsvergunning nodig. Het aanvragen van deze vergunning en het indienen van een kapmelding moet apart van elkaar uitgevoerd worden.

Gevolgen plangebied

Het plangebied bevindt zich buiten de bebouwde kom en de houtwal die rond de paardenweide staat zal grotendeels worden gekapt. Dit betreft geen rijbeplanting bestaande uit 20 of meer bomen of bos. Een nadere toetsing van de houtopstanden is daarom niet noodzakelijk.

3.5 Natuurnetwerk Nederland

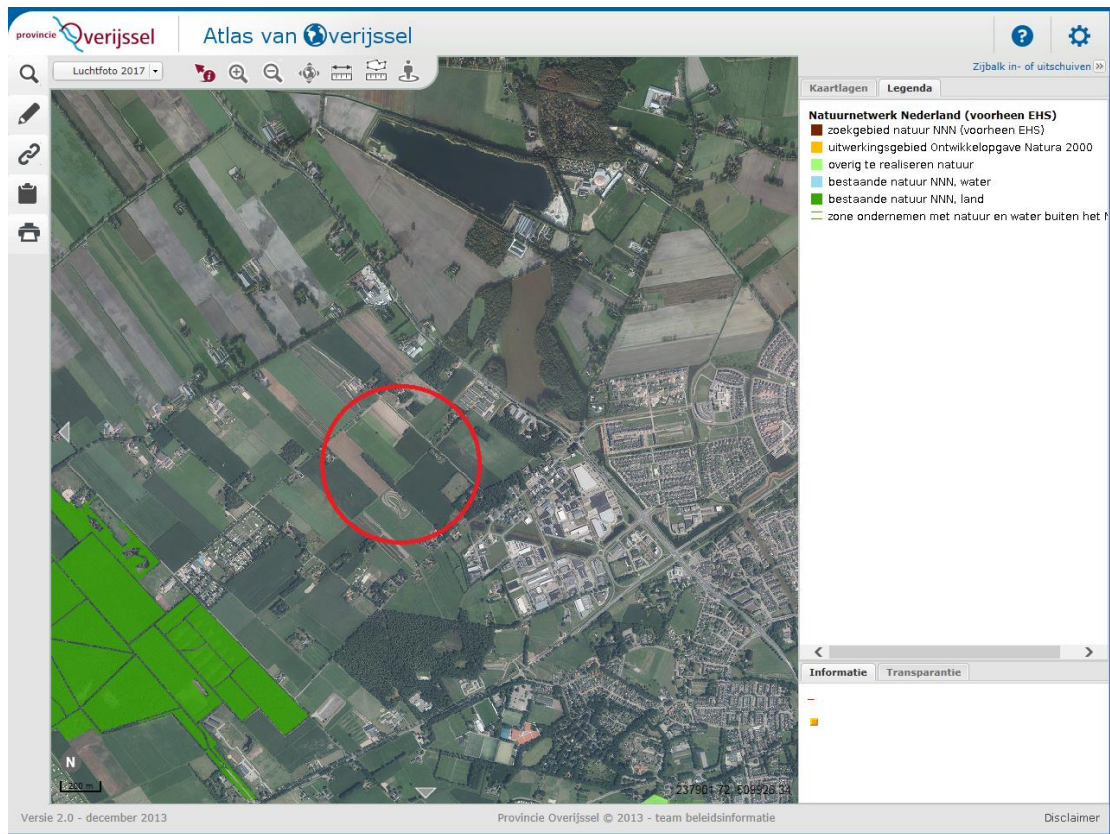
Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. In de wet heet dit de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Provincies hebben hiervoor soms een andere benaming.

Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omliggende agrarisch gebied. Het Natuurnetwerk is de kern van het Nederlandse natuurbeleid. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurnetwerk. In of in de directe nabijheid van de NNN geldt het 'nee, tenzij'-principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

Wanneer bij een ontwikkeling mogelijke effecten op de NNN denkbaar zijn, is het noodzakelijk een NNN-toetsing uit te voeren.

Gevolgen plangebied

Het plangebied ligt niet op korte afstand van het NNN. Het NNN kent ook geen externe werking. Een toetsing aan het NNN-beleid is daarom niet noodzakelijk.

Figuur 5. Ligging plangebied ten opzichte van het NNN (bron: Provincie Overijssel, Atlas van Overijssel).

4

METHODE

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van bestaande inventarisatiegegevens en een verkennend veldbezoek.

4.1 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van landelijke, provinciale en indien beschikbaar regionale verspreidingsinformatie;

Uit de landelijke verspreidingsinformatie uit atlassen, die deels gedateerd is, moet blijken of nabij de locaties in het verleden strikt beschermde soorten zijn aangetroffen. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn daarbij veelal niet bekend. Deze gegevens hebben vaak betrekking op atlasblokken (5x5 kilometer), en veelal betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied.

4.2 Terreinbezoek

Op basis van een eenmalig veldbezoek is de geschiktheid van het onderzoeksgebied voor de verwachte soorten en/of soortgroepen beoordeeld. Het veldbezoek is overdag door M. Hoofd uitgevoerd, ecologisch adviseur bij Eelerwoude (zie kader). Het veldbezoek is uitgevoerd op 11 juli 2018 bij 20°C, dichtbewolkt, droog en windkracht 2 Bft. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten ook genoteerd.

Kader – ecologisch deskundige

De veldmedewerkers van Eelerwoude beschikken over een uitgebreide ervaring met de betreffende soortgroepen en voldoen aan de criteria van 'ecologisch deskundige'. Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- *op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of*
- *op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of*
- *als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.*

5

BESCHERMDE SOORTEN

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldbezoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit de literatuur en andere informatiebronnen. Vervolgens worden eventuele effecten beschreven als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

5.1 Planten en mossen

Voorkomen en functie

Er zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde plantensoorten of mossen aangetroffen. De meeste percelen worden intensief gebruikt voor de teelt van maïs en aardappels. Deze omstandigheden zijn ongeschikt voor beschermde plantensoorten. De paardenweide staat vol met Jakobskruid, dit geeft aan dat er veel stikstof in de grond zit en dat ook dit perceel ongeschikt is voor beschermde plantensoorten.

Er kan gesteld worden dat gelet op de aanwezige terreintypen, het beheer en de functie van het plangebied het niet waarschijnlijk is dat binnen het plangebied beschermde plantensoorten voorkomen. Veel van de beschermde soorten komen nagenoeg uitsluitend voor in natuurgebieden.

Effecten en ontheffing

In het plangebied zijn geen beschermde plant- en mossoorten aangetroffen. Er worden dan ook geen effecten op beschermde plant- en mossoorten verwacht. Een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde flora niet noodzakelijk.

5.2 Zoogdieren

5.2.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie

In het plangebied is tijdens het dagbezoek beoordeeld of de locatie geschikt is voor vleermuizen. Hierbij is onderscheid gemaakt in: verblijfplaats, vliegroute en foerageergebied. In het plangebied kunnen de volgende vleermuissoorten voorkomen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, watervleermuis, grootoorvleermuis en mogelijk ook meervleermuis.

Verblijfplaats

Vleermuizen maken gedurende het jaar gebruik van een netwerk van vaste rust- en verblijfplaatsen. Deze verblijfplaatsen kunnen de volgende functies hebben:

- kraamverblijfplaats;
- zomerverblijfplaats;
- paar- en/of baltsverblijfplaats;
- winterverblijfplaats.

Kader - vleermuisverblijfplaatsen

Onder de vleermuizen zijn gebouw bewonende en/of boom bewonende soorten aanwezig. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn hoofdzakelijk gebouw bewonend. Rosse vleermuis en watervleermuis zijn voornamelijk boom bewonende en gewone grootvleermuis, en ruige dwergvleermuis bewonen zowel bomen als gebouwen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Holten en spleten in bomen en ruimtes achter loszittend schors zijn voorbeelden van verblijfplaatsen in bomen.

Vanuit de verschillende functies van de verblijfplaats worden weer andere eisen gesteld aan bijvoorbeeld het klimaat, de toegankelijkheid en de expositie van het verblijf ten opzichte van de zon. Als kraamverblijfplaats worden meestal gebouwen en/of bomen uitgekozen waarbinnen een constant klimaat heerst. Bij gebouwen zijn dit voornamelijk woningen met een spouwmuur of een geïsoleerd dak. Sommige vleermuizen hebben aan een opening van 1-2 cm voldoende om naar binnen te kruipen. Bij bomen gaat het meestal om dikke, oude bomen met een dikke restwand.

In het plangebied bevinden zich geen gebouwen. Derhalve zijn er geen verblijfplaatsen van gebouw bewonende vleermuizen aanwezig.

De enige beplanting in het perceel bestaat uit de houtwal rond de paardenweide. Deze bestaat uit struiken en jonge bomen. In oudere bomen kunnen holtes, losse hangende schors en scheuren aanwezig zijn waarin vleermuizen verblijfplaatsen hebben maar de bomen in het plangebied zijn allemaal relatief jong waardoor deze kansen ontbreken.

Foeragegebied en vliegroutes

Het plangebied is redelijk geschikt als foeragegebied voor vleermuizen. De monocultuur gewassen zorgen voor een éézijdig en beperkt voedselaanbod, maar door de houtwal rond de paardenweide en de laanbeplanting en bosstroken in de omgeving is het gebied toch nog redelijk geschikt. Vanuit de beschutting van de bomen kan in het open veld worden gejaagd. Ook de insecten die zich schuilhouden rond de bomen kunnen 's nachts het open veld in trekken waardoor dit gebied geschikt foeragegebied is. De beplanting rond de paardenweide kan gebruikt worden als vliegroute.

Effecten en ontheffing

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming met beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn. Het opzettelijk verstoren, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het beschadigen of vernielen van vaste verblijfplaatsen, inclusief de functionele leefomgeving, is verboden vanuit de Wet

natuurbescherming. De functionaliteit van de verblijfplaatsen van vleermuizen dienen te allen tijde gegarandeerd te blijven.

Verblijfplaatsen

Binnen het plangebied bevinden zich geen gebouwen. Derhalve zullen door de ontwikkeling geen verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen verloren gaan. Beplanting rond de paardeweide zal voor een deel worden verwijderd. Hierin zijn echter geen verblijfplaatsen aanwezig. Negatieve effecten op verblijfplaatsen van vleermuizen zijn niet te verwachten.

Foerageergebied en vliegroutes

Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd indien bij het verdwijnen ook een verblijfplaats ongeschikt wordt. Bijvoorbeeld door het onderbreken van een vliegroute wordt een foerageergebied onbereikbaar, waardoor de vleermuizen onvoldoende voedsel kunnen vinden. Bij het verdwijnen van foerageergebieden of vliegroutes wordt derhalve onderzocht of voldoende bereikbare alternatieven zijn.

Het zonnepark zal worden omringd door beplanting, dit is gunstig voor het voedselaanbod. Ongeacht de opstelling en het beheer dat zal worden gekozen, blijft het zonnepark geschikt als foerageergebied. Met daarbij wel de aantekening dat bij een oost-west-opstelling het gebied wel veel minder geschikt is dan bij een zuidopstelling. Extensief beheer zal het gebied ook veel geschikter maken.

De houtwal om de paardenweide kan gebruikt worden als vliegroute. Door het verdwijnen van een deel van de houtwal zal een vliegroute verloren gaan. Echter, heeft dit geen significant negatief effect tot gevolg, aangezien voldoende alternatieve vliegroutes zullen ontstaan, doordat het hele zonnepark zal worden omringd met beplanting. Hierdoor blijft foerageergebied bereikbaar.

Verlichting

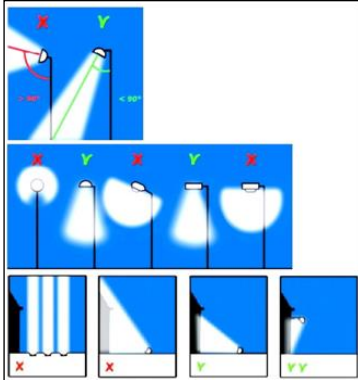
Een aantal nachtactieve dieren, zoals vleermuizen, zijn gevoelig voor verlichting. Er zijn soorten die kunstlicht zoveel mogelijk vermijden, zoals de watervleermuis, en er zijn soorten die (in beperkte mate) rond lantaarnpalen jagen, zoals de rosse vleermuis. Bij het plaatsen van verlichting bij in- en/of uitvliegopeningen, vliegroutes en foerageergebieden kunnen barrières ontstaan waardoor de vleermuizen van de verblijfplaatsen, vliegroute en/of foerageergebied afzien.

Op dit moment is binnen en rondom het plangebied weinig verlichting aanwezig. De verlichting beperkt zich tot de erven en het verkeer op de twee wegen die aan het perceel grenzen, waarvan één een zandpad. In de nieuwe situatie wordt niet verwacht dat de verlichting toe zal nemen. Indien er toch enkele lampen geplaatst moeten worden dient er rekening gehouden te worden met verlichting, door verlichting tot een minimum te beperken en directe belichting van de omgeving en onverlichte gebiedsdelen te voorkomen. Om lichthinder te voorkomen en het gebied aantrekkelijker te maken voor vleermuizen kunnen verschillende maatregelen getroffen worden:

- verlichting alleen plaatsen waar het echt nodig is;
- verlichting alleen aan op momenten wanneer het nodig is (dynamische verlichting);

- verlaag de hoogte van de lichtmasten zodat boomkronen onverlicht blijven;
- beperk verstrooiing het licht tot een minimum door gebruik van aangepaste armatuur;
- geen verlichting plaatsen bij in- en/of uitvliegopeningen en vliegroutes.

Hieronder staan enkele voorbeelden om lichtverstrooiing te voorkomen.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor vleermuizen niet noodzakelijk.

Kader - Foerageergebieden en vliegroutes

Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd indien bij het verdwijnen ook een verblijfplaats ongeschikt wordt. Bijvoorbeeld door het onderbreken van een vliegroute wordt een foerageergebied onbereikbaar, waardoor de vleermuizen onvoldoende voedsel kunnen vinden. Bij het verdwijnen van foerageergebieden of vliegroutes wordt derhalve onderzocht of er voldoende bereikbare alternatieven zijn.

Vleermuizen maken gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen en singels om zich langs te verplaatsen. Een aaneengesloten kronendak heeft hierbij de voorkeur. Van vleermuizen is bekend dat onderbrekingen in de lijnstructuur maximaal 100 tot 200 meter mogen bedragen (kleinere en langzaam vliegende soorten 50 meter). Wanneer de onderbrekingen groter zijn dan deze afstand kunnen sommige soorten deze afstand niet overbruggen en zullen ze uitwijken naar alternatieve vliegroutes en foerageergebieden.

5.2.2 Overige zoogdieren

Voorkomen en functie

Op basis van het aanwezige biotoop, sporen, literatuurgegevens en expertise zijn ondermeer de volgende algemeen voorkomende zoogdieren binnen het plangebied aanwezig of te verwachten: vos, ree, haas, konijn, egel en diverse algemene muizen. Deze soorten gebruiken het plangebied als (onderdeel van hun) leef- en foerageergebied. Daarnaast zullen een aantal van deze soorten het plangebied gebruiken als migratieroute. Deze soorten zijn opgenomen in de Wet natuurbescherming en vallen onder het beschermingsregime andere soorten. In de provincie Overijssel is voor deze soorten bij een ruimtelijke inrichting een vrijstelling opgesteld.

Zwaarder beschermde soorten die in het plangebied voor kunnen komen zijn de eekhoorn, das, steenmarter, boommarter en veldspitsmuis.

Eekhoorn komt mogelijk in de houtwal rond de paardeweide voor. De houtwal is verbonden met een stukje bos op het aangrenzende erf, waardoor de houtwal verbonden is met bosgebieden in de ruimere omgeving. Deze houtwal wordt gedeeltelijk verwijderd. Zolang dit plaatsvindt buiten voortplantingstijd van de eekhoorn, deze is van maart-mei en van juli-september, zijn geen negatieve effecten te verwachten op deze diersoort. Ook kan bij het verwijderen van het zonnepark nagegaan worden of eekhoorns een nest hebben in de te kappen bomen.

Het leefgebied van de eekhoorn wordt niet negatief beïnvloed, omdat om het zonnepark beplanting wordt aangelegd.

Das komt in de omgeving van het plangebied voor en het plangebied is ook geschikt leefgebied. Das kan burchten bouwen in de bossen en foerageren op de maïs. Er zijn geen sporen (burchten, neusputjes, vraatsporen, prenten) van das aangetroffen. Het is niet te verwachten dat het plangebied een belangrijk onderdeel van het leefgebied van das vormt.

De steenmarter is een weinig kritische soort die tot in het centrum van steden te vinden is, maar een voorkeur heeft voor het landelijk gebied, waar hij veelal verblijfplaatsen heeft in verlaten schuren maar ook soms in takkenhopen, holle bomen of dichte vegetatie. De steenmarter komt in de omgeving van het plangebied voor, maar er zijn geen sporen (krabsporen, uitwerpselen, latrines) in het plangebied aangetroffen.

Van boommarter zijn er uit de omgeving van Hardenberg waarnemingen bekend. Deze zijn afkomstig van het bosgebied dat zich uitstrekt vanaf Dalfsen en Ommen richting Hardenberg. Rond het plangebied zijn dit soort grote bosrijke gebieden niet aanwezig. Derhalve wordt boommarter niet in het plangebied verwacht.

Een andere zwaarder beschermde soort die mogelijk in het plangebied voorkomt is de veldspitsmuis. Deze zeldzame insecteneter komt in Nederland op twee plekken voor, namelijk in Zuidoost-Drenthe/Noordoost-Overijssel/Twente en in Zeeuws-Vlaanderen (zie figuur 6). Hierbij is het van belang om te weten of het plangebied geschikt habitat is.

Kader – Leefgebied en voedsel veldspitsmuis

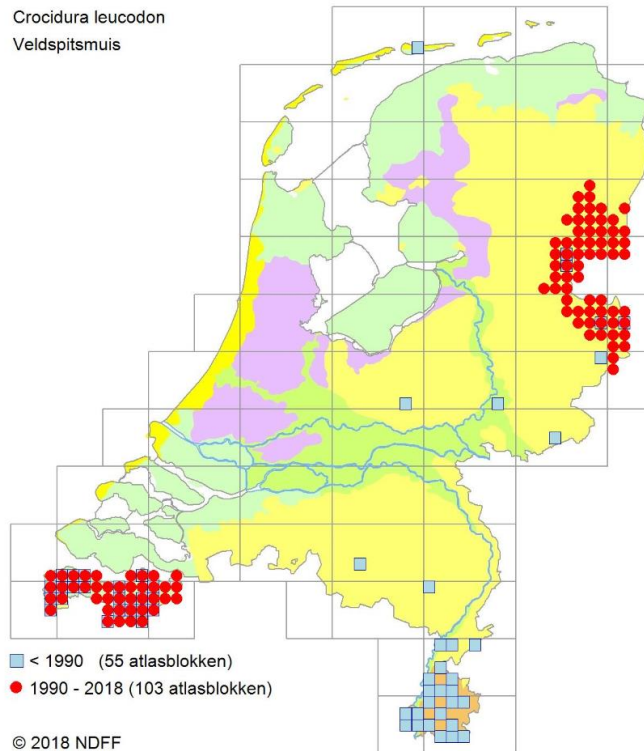
De veldspitsmuis is gebonden aan kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. Waarnemingen worden voornamelijk gedaan in overgangsvegetaties en lintvormige landschapselementen. Ook in aanliggende, braakliggende of niet begraasde kruidenvegetaties (zoals boomgaarden) met een opgaande kruidenvegetatie kan de soort worden aangetroffen. Overwintering vindt echter grotendeels plaats in de landschapselementen. De veldspitsmuis zoekt voedsel in voornamelijk dichte, kruidachtige vegetaties. Het voedsel zoeken vindt plaats gedurende 24 uur per dag met tussenposen van 3 à 4 uur. Hierbij wordt gezocht naar dieren die zich voornamelijk op de bodem begeven, zoals kevers, larven en wormen.

Bron: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Op basis van bovenstaande beschrijvingen van geschikt habitat wordt geconcludeerd dat de percelen waarop het zonnepark is gepland geen habitat voor de veldspitsmuis vormen. Het betreft hier een kleinschalig landschap, maar dichte kruidenvegetaties en

braakliggende terreinen ontbreken. De paardenweide is een kruidenvegetatie, maar deze is niet dichtbegroeid. Hierdoor is de paardenwei geen geschikt leefgebied voor de veldspitsmuis.

Overige streng beschermde soorten worden gezien het biotoop en recente verspreidingsgegevens niet verwacht.

Figuur 6. Waarnemingen van veldspitsmuis in Nederland (Bron: NDFD Verspreidingsatlas Zoogdieren)

Effecten en ontheffing

Afhankelijk van hoe het perceel zal worden in gericht kan de ontwikkeling leiden tot een beperkt verlies van leefgebied van de genoemde (algemeen) voorkomende zoogdieren met het beschermingsregime 'andere soorten'. Met de juiste ecologische maatregelen (extensief beheer/verhoogde hekken of geen hekken/etc.) kan het zonneveld juist geschikter worden voor deze soorten. Voor deze soorten is bij een ruimtelijke inrichting door de provincie Overijssel een vrijstelling opgesteld.

Voor de strenger beschermde soorten (eekhoorn, das, steenmarter, boomarter en veldspitsmuis) geldt dat negatieve effecten zijn uit te sluiten. Verblijfplaatsen en essentieel leefgebied zijn ter plaatse niet aangetroffen en worden niet verwacht. Mogelijk maakt het plangebied wel onderdeel uit van het leefgebied van de steenmarter. Steenmarters hebben grote territoria waarvan het plangebied een onderdeel uit zou kunnen maken. Maar gezien het ontbreken van sporen, verlaten schuren en takkenhopen zijn verblijfplaatsen niet te verwachten. Een negatief effect op beschermde grondgebonden zoogdieren is daarom uitgesloten.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor grondgebonden zoogdieren niet noodzakelijk.

5.3 Vogels

Voorkomen en functie

Alle vogels zijn als soort beschermd in de Wet natuurbescherming. Onderscheid kan gemaakt worden tussen broedvogels en vogels met jaarrond beschermde nesten. Vogels met jaarrond beschermde nesten, komen elk jaar terug bij hun nest. Dit nest mag dus ook niet buiten het broedseizoen verwijderd worden.

Broedvogels

De aangetroffen vogels binnen en direct rondom het plangebied vallen onder de algemene broedvogels van akkers, struwelen en parken. Onder andere de volgende vogelsoorten kunnen gebruik maken van het plangebied; ekster, houtduif, witte kwikstaart en boerenwaluw. Ook is er fazant waargenomen.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Waarnemingen van vogelsoorten met een jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaats betreffen uitsluitend buizerd. Deze is kort foeragerend waargenomen boven het westelijke deel van het plangebied.

Effecten en ontheffing

Broedvogels

Alle vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. Deze verbodsbepalingen worden kunnen in veel situaties worden voorkomen door versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. De periode van 15 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. Voor de Wet natuurbescherming zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar en ongeacht de zeldzaamheid van de soort. De genoemde termijn moet daarom niet al te strikt worden toegepast.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Van een aantal vogelsoorten zijn de nesten het hele jaar door beschermd. Ook de functionele leefomgeving is daarbij beschermd. Bij de aantasting van de nestlocatie en/of de functionele leefomgeving is een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk.

Buizerd valt onder deze bescherming. Het betrof slechts een enkel exemplaar dat aan het foerageren was, een paartje of jongen zijn niet gezien. Horsten zijn in het plangebied ook niet te verwachten. De enige beplanting binnen het plangebied is de houtwal rond de paardenweide. Buizerds geven de voorkeur aan dichter beplante, meer bosachtige

omgeving om in te broeden. Doordat het een enkel foeragerend exemplaar betrof zonder binding met bomen in het plangebied, en doordat geen geschikte plekken zijn voor horsten in het plangebied, worden verblijfplaatsen binnen het plangebied niet verwacht. Niet alleen de verblijfplaatsen maar ook de functionele leefomgeving is beschermd. Afhankelijk van de inrichting die wordt gekozen zou het plangebied ongeschikt kunnen worden als foerageergebied. Ook andere vogels met jaarrond beschermde nesten en beschermde functionele leefomgeving, zoals kerkuil, havik en sperwer, kunnen momenteel van het plangebied gebruik maken. Voor deze soorten geldt het zelfde als voor buizerd; bij een slechte ecologische inpassing van de panelen gaat er functionele leefomgeving (namelijk het foerageergebied) verloren. Nader onderzoek naar roofvogels zal in dat geval noodzakelijk zijn om te bepalen waar deze hun verblijfplaatsen hebben en hoe belangrijk het foerageergebied is. Het is mogelijk dat er dan een ontheffing aangevraagd moet worden. Indien wordt gekozen voor een ecologisch gunstig ontwerp (zuidopstelling/ruimte tussen de panelen/extentief beheer) is nader onderzoek niet noodzakelijk.

Geadviseerd wordt om het ontwerp in samenwerking met een ecooloog te maken of het door een ecologisch deskundige te laten beoordelen om te bepalen of nader onderzoek noodzakelijk is. Ook het bedrijventerrein dat naast het zonnepark is gepland heeft mogelijk impact op roofvogels.

Conclusie: bij de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met (in gebruik zijnde) nesten van vogels en afhankelijk van het ontwerp van het zonnepark is mogelijk nader onderzoek naar roofvogels noodzakelijk.

5.4 Reptielen

Voorkomen en functie

Beschermde reptielen zijn gebonden aan specifieke terreinen. In het plangebied ontbreekt dergelijk geschikt biotoop zoals heideterreinen en venranden. Er zijn ook geen verspreidingsgegevens bekend van reptielen in en rondom het plangebied.

Effecten en ontheffing

Beschermde reptielen worden niet verwacht in het plangebied. Negatieve effecten op reptielen zijn dan ook niet aanwezig. Een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor reptielen niet noodzakelijk.

5.5 Amfibieën

Voorkomen en functie

Een aantal soorten zoals bruine kikker, bastaardkikker, gewone pad en kleine watersalamander kunnen het plangebied gebruiken als landbiotoop. Met name de diepere greppel die dwars door het plangebied loopt zou waardevol kunnen zijn als waterhabitat. Deze soorten zijn opgenomen in de Wet natuurbescherming en vallen onder het

beschermingsregime 'andere soorten'. In de provincie Overijssel is voor deze soorten bij een ruimtelijke inrichting een vrijstelling opgesteld.

Andere beschermde amfibieën worden niet verwacht in het plangebied vanwege het aanwezige ongeschikte habitat voor deze soorten. Er zijn ook geen verspreidingsgegevens bekend van beschermde amfibieën rondom het plangebied.

Effecten en ontheffing

Afhankelijk van welke inrichting wordt gekozen zou de ontwikkeling van het zonnepark negatieve effecten kunnen hebben op de genoemde (algemeen) voorkomende amfibieën met het beschermingsregime 'andere soorten'. Voor deze beschermde soorten is bij een ruimtelijke inrichting door de provincie Overijssel een vrijstelling opgesteld. Met de juiste inrichting zou er ook juist een verbetering van het habitat gerealiseerd kunnen worden.

Het is aan te bevelen om de werkzaamheden aan de watergangen uit te voeren wanneer de larven zijn volgroeid, vanaf augustus, en voordat volwassen exemplaren zich ingraven voor de winterslaap, voor november (zorgplicht).

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor amfibieën niet noodzakelijk. Wel dient er met werkzaamheden aan de watergangen in het kader van de zorgplicht rekening gehouden te worden met amfibieën.

5.6 Vissen

Voorkomen en functie

Binnen het plangebied zijn geen jaarrond watervoerende elementen (sloten, poelen, enzovoort) aanwezig. In de periode dat de watergangen watervoerend zijn, kunnen wel vissen het plangebied bereiken, maar geschikt leefgebied van beschermde soorten ontbreekt. Beschermde vissoorten worden niet in het plangebied verwacht.

Effecten en ontheffing

Beschermde vissen zijn niet in het plangebied aanwezig. Er worden dan ook geen effecten op beschermde vissen verwacht. Een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde. Indien watervoerende watergangen gedempt gaan worden dienen er in het kader van de zorgplicht maatregelen genomen te worden.

Maatregelen

Om bij het dempen van de watergang negatieve effecten op vissen zoveel mogelijk te voorkomen zijn een aantal mitigerende maatregelen noodzakelijk.

- Voorafgaand aan het dempen wordt eerst de het nieuwe deel van de watergang gegraven.
- Werkzaamheden aan de watergang dienen alleen te worden uitgevoerd bij een lucht- en watertemperatuur boven het vriespunt en beneden de 25 graden.
- De watergang dient 30 a 40 centimeter verlaagd te worden

- Wateren moeten in de richting van open water (vanaf de oevers) stroomafwaarts worden gedempt, waarbij in één richting wordt gewerkt, zodat vissen kunnen wegvluchten.
- Vlak voor de werkzaamheden uit dienen de aanwezige vissen en zoetwatermosselen afgevangen te worden (combinatie van elektrisch en handmatig vissen).
- De afgevangen exemplaren dienen zo snel mogelijk in watergangen met geschikt leefgebied geplaatst worden, in de directe omgeving van het plangebied, maar buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.
- De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een ecooloog.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde vissen niet noodzakelijk. In het kader van de zorgplicht dienen er bij het eventueel dempen van watergangen die op dat moment watervoerend zijn maatregelen genomen te worden.

5.7 Ongewervelden

Voorkomen en functie

Van de groep ongewervelden (dagvlinders, libellen, kevers, kreeftachtigen en weekdieren) worden beschermde soorten als gevlekte witsnuitlibel en platte schijfhoorn niet verwacht. Dit door het ontbreken van geschikt habitat dat onder andere bestaat uit heideterreinen en venranden. Er zijn ook geen verspreidingsgegevens bekend van beschermde ongewervelden in en rondom het plangebied.

Effecten en ontheffing

In het plangebied zijn geen beschermde ongewervelden aanwezig. Er worden dan ook geen effecten op beschermde ongewervelden verwacht. Een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde ongewervelden niet noodzakelijk.

6

CONCLUSIE

Op basis van deze quickscan worden de onderstaande samenvattende conclusies getrokken.

6.1 Conclusie bescherming soorten

Het plangebied biedt een potentieel habitat voor een aantal beschermde soorten. Hoewel er geen gerichte en uitgebreide veldinventarisatie heeft plaatsgevonden, is op basis van de beschikbare literatuurgegevens en eenmalig veldbezoek vastgesteld dat het terrein mogelijk van belang is voor enkele algemeen beschermde soorten met een landelijke vrijstelling en voor enkele soorten zonder deze vrijstelling.

Voor veel soorten maakt het plangebied onderdeel uit van het leefgebied van de betreffende soort. Dit betreft echter geen essentieel onderdeel van het leefgebied.

Er zijn nog wel enkele aandachtspunten:

Broedvogels

Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. In veel situaties kan dit voorkomen worden door versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Verder dient bij de werkzaamheden rekening gehouden te worden met nesten van vogels.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Afhankelijk van de inrichting is nader onderzoek naar roofvogels noodzakelijk. Bij een oost-west opstelling met weinig ruimte tussen de panelen is een nader onderzoek naar het gebruik van het gebied door roofvogels en de effecten daarop door de ontwikkeling noodzakelijk.

Vleermuizen

Indien verlichting wordt geplaatst in het plangebied, dient de verlichting tot een minimum beperkt te worden en lichtuitstraling naar de omgeving voorkomen te worden. Zie paragraaf 5.2.1 voor de te treffen maatregelen. Vleermuizen hebben dan geen hinder van de ontwikkeling.

Eekhoorns

Door voor het verwijderen van de houtwal na te gaan of eekhoorns nestelen in de bomen of door buiten hun voortplantingsseizoen (maart-mei en juli-september) de bomen te kappen, wordt voorkomen dat de eekhoorns hinder ondervinden van de plannen.

Amfibieën

Indien werkzaamheden aan de watergangen moeten plaatsvinden is het aan te bevelen om deze uit te voeren wanneer de larven zijn volgroeid, vanaf augustus, en voordat volwassen exemplaren zich ingraven voor de winterslaap, voor november (zorgplicht).

Vissen

Indien watervoerende watergangen gedempt gaan worden dienen er in het kader van de zorgplicht maatregelen genomen te worden. Deze maatregelen staan in paragraaf 5.6 beschreven,

6.2 Conclusie bescherming gebieden

In de directe omgeving van het plangebied liggen diverse Natura 2000-gebieden. Op ongeveer 6,5 km afstand ligt het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied. De aard van de voorgenomen werkzaamheden en ontwikkeling maakt dat de effecten uitsluitend tot het plangebied of in de zeer directe zone eromheen beperkt blijven. Gezien de afstand tot de Natura 2000-gebieden, de invulling van de tussenliggende gebieden en de voorgenomen werkzaamheden is er derhalve geen reden om aan te nemen dat er kans is op een belemmering van de kernopgaven van het Natura 2000-gebied, zij het door een rechtstreekse invloed, cumulatieve invloed of externe werking. Een toetsing op grond van de Wet natuurbescherming wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

6.3 Conclusie bescherming houtopstanden

Het plangebied bevindt zich buiten de bebouwde kom en de houtwal die rond de paardenweide staat zal grotendeels worden gekapt. Dit betreft geen laanbeplanting of bos. Een nadere toetsing van de houtopstanden is daarom niet noodzakelijk.

6.4 Conclusie Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied ligt niet op korte afstand van het NNN. Het NNN kent ook geen externe werking. Een toetsing aan het NNN-beleid is daarom niet noodzakelijk.

6.5 Uitvoerbaarheid van de plannen

Vanuit de eisen van het natuurbeleid NNN is het plan uitvoerbaar. Ook vanuit de Wet natuurbescherming is het plan uitvoerbaar met betrekking tot de onderdelen gebiedenbescherming en houtopstanden. Dit geldt echter niet voor het onderdeel soortenbescherming. Nader onderzoek naar roofvogels is noodzakelijk indien wordt gekozen voor een oost-west-opstelling met de panelen dicht tegen elkaar. Daarnaast dient tijdens de werkzaamheden rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels en dienen werkzaamheden aan de watergangen plaats te vinden buiten de kwetsbare

periode van amfibieën. Ook dienen er bij het dempen van watervoerende watergangen maatregelen genomen te worden in het kader van de zorgplicht.

6.6 Geldigheid onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. De bevoegde gezagen hanteren de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten:

“Onderzoeksgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn.”

Voor onderzoeken waar alleen algemeen voorkomende soorten, de overige beschermde soorten van de Wet natuurbescherming aan de orde zijn, mag worden volstaan met een geldigheid van 5 jaar. Waarbij ook geldt dat er in die periode weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen optreden.

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

LITERATUURLIJST

- AERIUS calculator. <https://calculator.aerius.nl/calculator/>. Datum van raadplegen: 12-07-2018.
- Provincie Overijssel. Atlas van Overijssel. http://gisopenbaar.overijssel.nl/viewer/app/atlasvanoverijssel_basis/v1. Datum van raadplegen: 12-07-2018.
- Ministerie van Economische Zaken (2016). *Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen*. Ministerie van Economische Zaken, versie 1.3.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Soortinformatie veldspitsmuis. <http://minez.nederlandsesoorten.nl/content/veldspitsmuis-crocidura-leucodon-ssp-leucodon>. Geraadpleegd op 13-07-2018.
- NDFF Verspreidingsatlas Zoogdieren. www.verspreidingsatlas.nl. Datum van raadplegen: 13-07-2018.

Soortinformatie: - www.zoogdiervereniging.nl
- www.ravon.nl
- www.sovon.nl
- www.floron.nl

Soorten:

- Bij12 (2017). *Kennisdocument Buizerd Buteo buteo*. Bij12, versie 1.0, Utrecht.
- Bij12 (2017). *Kennisdocument Das Meles meles*. Bij12, versie 1.0, Utrecht.
- Bij12 (2017). *Kennisdocument Kerkuil Tyto alba*. Bij12, versie 1.0, Utrecht.
- Bij12 (2017). *Kennisdocument Steenuil Athene Noctua*. Bij12, versie 1.0, Utrecht.

BIJLAGE 1 WETTELIJK KADER NATUURWETGEVING

Bescherming van soorten

Zorgplicht

De Wet natuurbescherming erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende planten- en diersoorten, of de soort nu beschermd is of niet (= zorgplicht). Deze zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

Beschermingsregimes

Op het onderdeel soortbescherming deelt de Wet natuurbescherming soorten in drie beschermingsregimes in:

1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Alle vogels cf. artikel Vogelrichtlijn

2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Soorten uit Bijlage IV Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. In de bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd¹.

3. Beschermingsregime andere soorten

Soorten die uit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Elk van deze beschermingsregimes heeft zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden.

Verbodsbepalingen

De Wet natuurbescherming gaat uit van het 'nee, tenzij-principe'. In de wet worden ten aanzien van de beschermde soorten een aantal verbodsbepalingen genoemd. De verbodsbepalingen zijn gekoppeld aan het beschermingsregime van de soort (resp. Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de groep 'Overige soorten'). Dat betekent dat deze verbodsbepalingen niet overtreden mogen worden, tenzij voor de soort(en):

- Een vrijstelling geldt;
- Er gewerkt wordt met een goedgekeurde Gedragscode (feitelijk een collectieve ontheffing);
- Een ontheffing is verkregen.

¹ De brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016 impliceert dat de bescherming uit de Vogelrichtlijn prevaleert boven de bescherming van vogels uit de verdragen van Bonn en Bern

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Figuur 7. Overzicht verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming (bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen (en deze toch te mogen overtreden) via een ontheffing of een vrijstelling moet aan drie criteria worden voldaan:

1. Er is geen andere bevredigende oplossing voor de handeling (=alternatievenafweging);
2. De afwijking is gebaseerd op een in de wet genoemd belang (b.v. openbare veiligheid of volksgezondheid);
3. De ingreep of handeling mag geen afbreuk doen aan en/of verslechtering betekenen voor de staat van instandhouding van de soort.

Als aan (alle) drie deze vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een (goedgekeurde) gedragscode.

Voorgaand figuur geeft een overzicht van de verbodsbepalingen per beschermingsregime. De verbodsbepalingen voor de groep van overige, 'nationale' soorten zijn geïnspireerd op de Habitatrichtlijn en op een aantal punten versoepeld. Zo is het opzettelijk verstoren van beschermde soorten (en hun verblijfplaatsen) uit deze groep van overige soorten niet langer verboden. Wel is het nog steeds verboden om vaste verblijfplaatsen van dieren onder dit beschermingsregime opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Voor vogels geldt dat verstoren niet verboden is als de verstoring maar niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort (*artikel 3.1, lid 4 en lid 5*). Het beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten tijdens het broedseizoen blijft verboden, maar het verstoren dus niet meer, tenzij er sprake is van een wezenlijke invloed op de staat

van instandhouding van de specifieke soort(en). Het is aan de initiatiefnemer om zich op de hoogte te (laten) stellen, en waar nodig aan te tonen, dat de op zich versturende activiteit geen bedreiging vormt voor de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.

Tot slot geldt het opzettelijk doden of vangen en het verbod om vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te vernielen of beschadigen, niet voor bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis in of op gebouwen of de daarbij behorende erven of roerende zaken (*artikel 3.10 lid 3*).

Kader - Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora en faunawet het opzetvereiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. In de Flora en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (artikel 10). Hierdoor was de Flora en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daar is van belang dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: *“Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant....”*.

Andere bevredigende oplossing(en)

De initiatiefnemer moet aantonen en beargumenteren dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn waardoor overtreding van de verbodsbepaling(en) kan worden voorkomen, bijvoorbeeld door planaanpassing of het aanpassen van de uitvoeringsperiode. Het is aan het bevoegd gezag (doorgaans dus de provincie) om de alternatieve oplossingen te beoordelen en hierover te besluiten. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op objectieve en controleerbare gegevens.

Belangen

Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen. Voor de groep van overige, nationaal beschermde soorten wordt uitgegaan van de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen.

Staat van instandhouding van de soort

Tot slot moeten de effecten van de voorgenomen handeling(en) worden beoordeeld aan de staat van instandhouding (Svl) van de soort. De Svl varieert per soort en per handeling, en is niet vastgelegd in de wet. Een handeling op een zeldzame beschermde soort zal eerder leiden tot een negatief effect op de Svl dan bij een algemene soort. Belangrijk is ook de trend (aantalsontwikkeling) en de ruimtelijke verspreiding van de soort. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met cumulatieve (versterkende) effecten, bijvoorbeeld door andere handelingen of ontwikkelingen in de omgeving en met reeds verleende ontheffingen voor dezelfde populaties van deze soort(en). Bij de beoordeling mogen compenserende en mitigerende (verzachtende) maatregelen worden betrokken. Het ecologische toetsingscriterium verschilt per beschermingsregime. Om te beoordelen of aan deze criteria wordt voldaan, moeten inzicht worden gegeven in:

1. De Svl (van de populatie) van de soort (in zijn natuurlijke verspreidingsgebied).

2. Het effect van de handeling of ontwikkeling op de soort.

Kader - Staat van instandhouding

- **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:** "De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort".
- **Beschermingsregime soort Habitatrichtlijn:** "Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan".
- **Beschermingsregime Overige soorten:** "Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan".

Voorkomen van overtreding verbodsbepalingen

In sommige situaties kunnen maatregelen worden getroffen waardoor negatieve effecten en overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming kunnen worden voorkomen. Bijvoorbeeld door de kap van bomen met broedende vogels uit te stellen tot na de broedtijd. Al kan de boom ook een nest bevatten van een vogelsoort waarbij het nest jaarrond beschermd is, waardoor overtreding niet kan worden voorkomen. Het plannen van werkzaamheden buiten de kwetsbare periode(n) van beschermde soorten is een veel toegepaste maatregel. Andere mogelijkheden om overtreding te voorkomen zijn wellicht het aanpassen van de werkvolgorde, gebruik te maken van andere apparatuur of de werkzaamheden te faseren in ruimte en tijd (zoals in het voorbeeld).

Vrijstellingen

Onder de Wet natuurbescherming is niet altijd een ontheffing nodig bij handelingen die leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen in de wet. Dit zijn bijvoorbeeld de provinciale vrijstellingen en de gedragscodes. Ook kan er sprake zijn van een vrijstelling als de handeling is opgenomen in een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of programma in het kader van een programmatische aanpak. Tot slot kan het Rijk voor handelingen en activiteiten waarvoor zij bevoegd gezag is een vrijstelling geven in de vorm van een Ministeriele Regeling. Vrijstellingen kunnen alleen gelden voor de verbodsbepalingen en de voorwaarden zoals genoemd bij de verschillende beschermingsregimes.

Provinciale verordening

Provinciale Staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Zo zijn met een provinciale verordening een aantal vooral algemeen voorkomende en beschermde zoogdieren als egel en rosse woelmuis vrijgesteld van de ontheffingsplicht. Door deze mogelijkheid ontstaan echter wel verschillen in de bescherming van soorten tussen de verschillende provincies.

Kader - Wettelijk Belang

Voor vogels beschermd onder de Vogelrichtlijn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor onderzoek en onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt;
- om het vangen, onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern of het Verdrag van Bonn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen eigendom;
- in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen, onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor andere 'nationaal' beschermde soorten kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade en overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Programmatische aanpak

De Wet natuurbescherming biedt de mogelijkheid om een programmatische aanpak toe te passen. Een dergelijk programma kan zowel door het Rijk als door provincies worden opgesteld. Onder de Flora en faunawet is reeds ervaring opgedaan onder de 'Generieke' of 'Gebiedsgerichte aanpak'. Tevens is voor een aantal grootschalige ontwikkelingen en plangebied een Generieke ontheffing verleend zoals voor de gemeente Tilburg, het Havengebied Rotterdam en Vliegveld Twente. Het biedt de mogelijkheid om door middel van een actieve leefgebiedenbenadering te streven naar een betere verbinding tussen economie en ecologie.

Beheerplan Natura 2000-gebied

Tot slot zijn handelingen die onderdeel uitmaken van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programmatische aanpak (zoals stikstof) vrijgesteld, mits de handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.